

The Need to Belong

*Het belang van sociale steun in het gedrag en presteren van jongeren met meervoudige
problematiek deelnemend aan een Pluscoach-traject*

Marjolein Joke van Duijn
Masterscriptie Orthopedagogiek
Educational- and Child Studies, Faculteit Sociale Wetenschappen
Universiteit van Leiden
Juni 2011

Eerste lezer: Mw. Dr. V. Veen
Tweede lezer: Prof. Dr. P. Vedder

Samenvatting

Een Pluscoach-traject is een interventie, opgezet door Cardea Jeugdzorg, om jongeren met multi-problematiek (praktisch) te ondersteunen en te helpen aan een definitieve startkwalificatie. In deze studie werd de samenhang tussen het ontbreken van sociale steun van steunende factoren (clubs, ouders/verzorgers en peers) en antisociaal gedrag (liegen, vechten en stelen), risicovol gedrag (alcohol- en drugsmisbruik) en benedengemiddeld schools presteren (op Nederlands en Wiskunde) onderzocht bij jongeren die deelnamen aan een Pluscoach traject (N=23). De respondenten werden geïnterviewd en vulden een gestandaardiseerde vragenlijst in. Een positief verband werd verwacht tussen het ontbreken van steun en antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren. Daarnaast werd verwacht dat dit probleemgedrag en schools presteren voorspeld zou worden vanuit het missen van één of meerdere steunende factoren. Gevonden werd dat er een sterk verband was tussen het ontbreken van steunende factoren enerzijds en stelen en drugsmisbruik anderzijds. Daarnaast werden stelen en drugsmisbruik voorspeld vanuit het ontbreken van één of meerdere steunende factoren. Het lijkt daarom van belang voor een coach in een Pluscoach-traject zich te focussen op de steunende factoren die een jongere tot zijn of haar beschikking heeft, het contact met deze factoren te stimuleren en daar waar mogelijk uit te breiden.

The need to belong

Voor het algeheel functioneren van mensen is het van belang dat zij een gevoel van toebehoren (*belongingness*) hebben. Al in 1930 stelde Alfred Adler dat sociaal gevoel, het ‘ergens bijhoren’, een cruciale en beslissende factor is in de ontwikkeling van jongeren. Meer dan zestig jaar later publiceerden Baumeister en Leary (1995) een studie welke het argument ondersteunde dat een gevoel van toebehoren een fundamentele menselijke behoefte is. Net als dat honger en dorst het menselijk denken, voelen en gedrag verstoren wanneer er niet aan de behoefte aan voedsel of water kan worden voldaan, zo zal een gebrek aan toebehoren eveneens het menselijk functioneren verstoren. Verder werd in deze studie gevonden dat toebehoren meervoudige en sterke effecten heeft op zowel emotionele patronen als op cognitieve processen. Gebrek aan toebehoren hangt samen met negatieve effecten op de gezondheid, het welzijn en het gedrag. De twee voorwaarden voor de *Belongingness-hypothese* zijn ten eerste dat er sprake moet zijn van frequent, affectief contact met enkele anderen. Ten tweede moeten de interacties tussen personen redelijk stabiel zijn, er moet geen sprake zijn van het voortdurend wisselen van de personen in de steungroep.

Baumeister en Leary (1995) stellen dat onbevredigde behoeften, anders dan onbevredigde *wensen*, leiden tot pathologie (medisch, psychologisch of gedragsmatig). De stelling dat mensen interpersoonlijke relaties nodig hebben die gekarakteriseerd worden door frequent contact en een doorlopende, intieme band, is in lijn met een studie van Shaver en Buhrmester (1983). Zij vonden dat gevoelens van eenzaamheid worden veroorzaakt door een onvoldoende hoeveelheid aan sociaal contact, of door een gebrek aan betekenisvolle, intieme hechting. Vanuit een evolutionaire invalshoek kan gesteld worden dat relaties die aan beide karakteristieken voldoen, een grotere kans op overleving en nageslacht geven. Sinds het onderzoek van Baumeister en Leary is het empirisch onderzoek naar de behoefte aan toebehoren gegroeid. Toebehoren kan verwijzen naar een breed scala aan steunende factoren, waaronder de peers.

Peers

Peers spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen op de basis- en middelbare school (Rubin, Bukowski, & Parker, 2006). Jongeren worden op vele

terreinen door peers beïnvloed, waaronder het presteren op school (Altermatt & Pomerantz, 2005; Ryan, 2001). De motivatie om te presteren op school is een interactie van cognitieve, affectieve, gedragsmatige en omgevingscomponenten (Bandura, 1997; Deci & Ryan, 2008). Aan het begin van de adolescentie oefenen peers een belangrijke invloed uit op de schoolse motivatie. Peer invloeden pieken gedurende deze periode, doordat jongeren meer tijd met peers doorbrengen, veel belang hechten aan goedkeuring en advies van peers en hen zien als een bron van identiteit (Brown, 1990; Bukowski, Sippola, & Newcomb, 2000). Childs, Sullivan en Gullede (2011) toonden aan dat een toename in de omgang met deviante peers leidt tot meer delinquent gedrag bij jongeren. Verder vonden zij dat drugsgebruikende peers een voorspeller zijn voor drugsgebruik van een jongere. Naast dit risicovolle gedrag kan contact met peers eveneens samenhangen met antisociaal gedrag van jongeren. *Antisociaal gedrag*

Verschillende wetenschappelijke onderzoeken zijn gedaan naar de gevolgen van het niet tegemoet komen aan de behoefte aan toebehoren. Baumeister et al. (1995) voorspelden dat wanneer een individu afgewezen werd door een persoon of door een groep, het individu zich prosociaal zou gedragen met als doel sneller geaccepteerd te worden. Deze voorspelling werd weerlegd door Twenge, Baumeister, Tice en Stucke (2001).

Respondenten die buitengesloten werden in de laatst genoemde studie vertoonden antisociaal gedrag, niet alleen tegenover de 'dader' maar ook tegenover onschuldige omstanders. Mensen lijken op buitensluiting te reageren met wraak, in plaats van met prosociaal gedrag. Volgens Dreikurs krijgen mensen van nature het verkeerde doel anderen te kwetsen, wanneer zij zelf gekwetst zijn (Dreikurs, Cassel, & Ferguson, 2004). Een gebrek aan toebehoren leidt mogelijk, naast antisociaal gedrag, eveneens tot mindere prestaties op school.

Schools presteren

Eén van de studies naar de behoefte aan toebehoren beschrijft de cognitieve reactie van respondenten op het vooruitzicht van een eenzame toekomst. De respondenten kregen in dit onderzoek een verhaal te horen van de onderzoeker over hun eigen toekomst. Gevonden werd dat personen die een eenzame toekomst zonder steunende factoren in het vooruitzicht kregen gesteld, slechter presteerden op een intelligentietest en slechtere

antwoorden gaven op complexe analytische vragen vergeleken met een controlegroep (Baumeister, Twenge & Nuss, 2002). Wanneer men ervan uitgaat dat de cognitieve prestatie daalt door het vooruitzicht van een gebrek aan steunende factoren, is het mogelijk dat de schoolse prestatie door dit gebrek negatief beïnvloed wordt.

Gebrek aan steunende factoren en multi-problematiek

Er wordt gesproken van multi-problematiek of meervoudige problematiek, wanneer men meerdere problemen ervaart in verschillende settings, zoals in de thuissituatie, op school en in het contact met peers. Deze problematiek kan bestaan in verschillende vormen, zo kan er sprake zijn van inadequaat internaliserend- en externaliserend gedrag, negatieve gevoelens en problemen met het presteren op school of op het werk. Sociale steun heeft een positieve invloed op de ontwikkeling en het functioneren van jongeren (Baumeister et al. , 1995). Wanneer er een gebrek is aan steunende factoren, is het mogelijk dat jongeren hierdoor eerder multi-problematiek ontwikkelen, of dat deze problematiek langer in stand wordt gehouden, dan dat het geval is bij jongeren die geen gebrek aan steun ervaren.

Pluscoach-traject

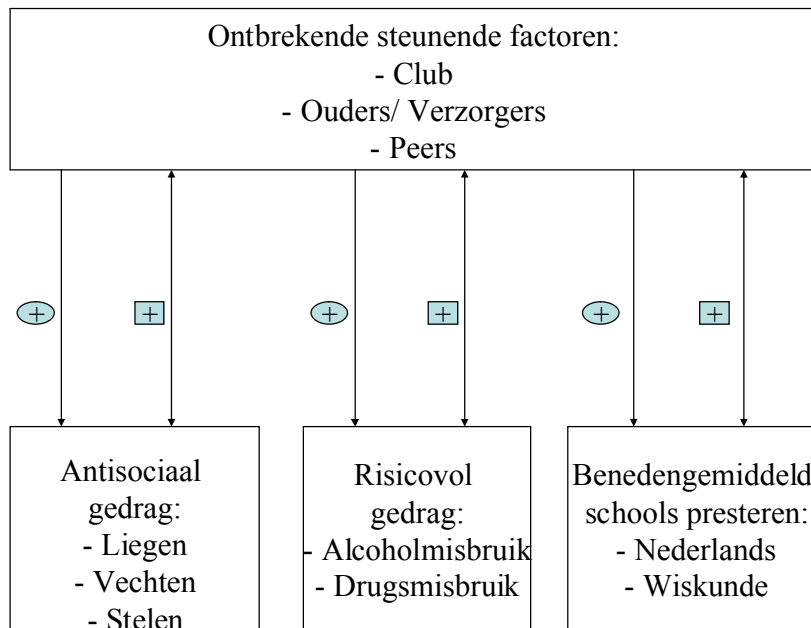
In deze studie wordt een groep jongeren tussen de 12 en 26 jaar onderzocht, die aangemeld werden voor een Pluscoach-traject. Dit is een interventie opgezet door Cardea Jeugdzorg in september 2010, in Zuid-Holland Noord. De interventie richt zich op jongeren met meervoudige problematiek. De belangen en hulpvraag van de jongere zelf zijn hierbij uitgangspunt. De basis van de hulp is vertrouwen, een flexibele werkwijze en een sluitende aanpak. Bij een Pluscoach-traject werken alle onderwijsinstellingen, zorginstellingen en de gemeente Leiden samen, in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De aanmeldroute is laagdrempelig; zo kan er een aanmelding gedaan worden via internet. Aanmelding voor een Pluscoach geschiedt vrijwillig, deelname is echter niet vrijblijvend. De jongere wordt oplossingsgericht aangestuurd door zijn of haar coach. Vooraf wordt de jongere gevraagd een privacyverklaring te ondertekenen, voor de informatie uitwisseling binnen het Pluscoach-overleg. Elke Pluscoach besteedt gemiddeld 50 uur aan een individueel traject, er is daardoor ruimte voor een intensief contact tussen coach en jongere. Meer specifieke

doelen zijn het vergroten van het probleemoplossend vermogen, het aanleren van specifieke vaardigheden als assertiviteit, het verminderen van psychosociale problemen en het vergroten van het sociale netwerk. Hierbij heeft de coach het overkoepelende doel de jongere te ondersteunen bij het behalen van een definitieve startkwalificatie.

Huidig onderzoek

Het doel van deze studie is wetenschappelijk te onderzoeken in hoeverre gebrek aan toebehoren samenhangt met het functioneren van jongeren die deelnemen aan een Pluscoach-traject. Daarbij wordt de relatie tussen het ontbreken van sociale steun, antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren onderzocht. De sociale steun wordt onderzocht op drie verschillende niveaus van steunende factoren; het lid zijn van een club, ouders/verzorgers en peers. De hypothese is dat het ontbreken van één of meerdere steunende factoren positief samenhangt met het vertonen van antisociaal gedrag, risicovol gedrag en het benedengemiddeld presteren op school.

Verwacht wordt dat wanneer er hoger gescoord wordt op het ontbreken van steunende factoren, er ook hoger gescoord zal worden het beschreven probleem(gedrag). Er wordt verwacht dat een deel van het probleemgedrag en het benedengemiddeld schools presteren voorspeld kan worden vanuit het ontbreken van één of meerdere steunende factoren. De verwachting is dat er een positief voorspellend verband zal zijn tussen het ontbreken van steunende factoren en het beschreven gedrag en benedengemiddeld presteren. Deze studie zal zowel gebruik maken van kwantitatieve- als van kwalitatieve gegevens en analyses. In Figuur 1 zijn de onderzochte samenhangen en voorspellingen weergegeven.

Figuur 1. *Samenhang tussen ontbrekende steunende factoren, antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren volgens onderzoekshypotheses.*
Noot. De eenzijdige pijlen representeren voorspellingen, de tweezijdige pijlen representeren correlaties.

Methode

Steekproef

De steekproef bestond uit 23 overbelaste jongeren van 13 tot 26 jaar die onderwijs volgden binnen de regio Zuid-Holland Noord, kampend met meervoudige problematiek op verschillende leefgebieden. Een normaal verloop van de schoolloopbaan was door de meervoudige problematiek binnen het regulier onderwijs voor deze jongeren moeilijk, evenals het normaal functioneren in de maatschappij. In februari namen er in totaal 65 leerlingen deel aan het Pluscoach-traject, deze waren afkomstig van de volgende scholen: ROC Leiden (28), ID College (7), Visser 't Hooft Lyceum (6), Vlietland College (4), Da Vinci College (3), Fioretti College (3), ROC (3), Teylingen College (2), Rijnlands Lyceum Oegstgeest (2), P.C. Hooft College (2), Northgo College (1), Wellant College (1), OCL Delta (1) en Onbekend (2). Vanuit de onderwijsinstelling of de zorginstantie

werd de jongere aangemeld bij de Plusvoorziening. De uiteindelijke groep respondenten bestond uit 23 jongeren, 18 jongens en 5 meisjes met een gemiddelde leeftijd van 18.52 jaar ($SD = 36.48$ maanden), in de leeftijdscategorie van 13 tot 26 jaar. Daarnaast bestond de steekproef uit Pluscoaches die gekoppeld waren aan de jongeren. De coaches waren werkzaam bij verschillende zorginstellingen binnen de regio Zuid-Holland Noord, te weten; Cardea, Jongerenwerk, Kwadraad en Valent.

Procedure

In februari, maart en april 2011 werden alle jongeren die betrokken waren bij een Pluscoach-traject benaderd door een twintigtal studenten van de Haagse Hogeschool, de Hogeschool Leiden en de Universiteit Leiden. Via de coaches werd aan de jongeren gevraagd of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Wanneer een jongere hier positief op reageerde werd hij of zij via de Pluscoach benaderd voor een afspraak met de onderzoeker. Het contact vond op de school plaats, en betrof een anderhalf uur durend interview met de jongere en het afnemen van een vragenlijst. Voordat de vragenlijst werd afgenomen en het interview werd gehouden, werd de jongere gevraagd een toestemmingsverklaring te ondertekenen. Hiermee stemde de jongere in met een anonieme en vertrouwelijke verwerking van de gegevens. Met de Pluscoach werd een 10 minuten durend, semi-gestructureerd interview gehouden. Daarnaast werd aan de coach een korte vragenlijst voorgelegd. Voor het contact ontving de jongere een irischeque van 20 euro. De interviews met de coaches en de jongeren werden verbatim uitgewerkt en de antwoorden op de vragenlijsten werden ingevoerd in SPSS.

Meetinstrumenten

De vragenlijst die aan de Pluscoach jongeren werd voorgelegd bestond uit verschillende onderdelen. Ten eerste werd aan de respondenten gevraagd enkele demografische gegevens weer te geven, te weten: leeftijd, geslacht, postcodegebied, geboorteland vader en moeder, woon- en werksituatie ouders en werk- en schoolsituatie respondent. Daarna volgden enkele vragen over sport en hobby's van de respondent en hoe goed zij daarin dachten te zijn in vergelijking met leeftijdgenoten. Daarnaast werd gevraagd naar mogelijk lidmaatschap van een club of vereniging. Verder werd gevraagd naar de prestatie op de hoofdvakken Nederlands en Wiskunde. Vervolgens werd gevraagd naar

de relaties binnen de (mogelijke) werksituatie. Deze vragen werden afgesloten met vragen naar lichamelijke beperkingen of ziekten. Na deze vragen volgden de nader omschreven specifieke vragenlijsten.

Youth Self-Report

De Youth Self-Report (YSR) is een voor de Nederlandse situatie genormeerde vragenlijst die op gestandaardiseerde wijze informatie kan verkrijgen van de jongere zelf, omtrent eigen vaardigheden, emotionele problemen en gedragsproblemen. Deze vragenlijst is de jongerenversie van de Child Behaviour Checklist (CBCL) en is bestemd voor jongeren in de leeftijd van 11 tot 18 jaar. Jongeren kunnen voor elke vraag op een driepunts-schaal aangeven in hoeverre de betreffende uitspraak voor de afgelopen zes maanden op hen van toepassing is. Daarbij kan gekozen worden uit ‘helemaal niet waar’, ‘soms of een beetje waar’ en ‘duidelijk of vaak waar’, oplopend met een score van één tot drie. Voor het invullen dient de jongere over het leesniveau van groep acht te beschikken. Afname van de YSR duurt 15 tot 20 minuten (Knuistingh Neven, 2008).

De vragenlijst is oorspronkelijk door Achenbach ontwikkeld in 1991 en in het Nederlands vertaald door Verhulst en Van der Ende in 1997. De vragenlijst bevat in totaal 136 items. Aan de hand van de YSR is het mogelijk om scores te berekenen voor acht verschillende syndroomschalen. Een voorbeelditem van de YSR is: ‘Ik vecht veel’ (Verhulst, Van der Ende, & Koot, 1997). De psychometrische eigenschappen van de YSR zijn voor het laatst in 2009 beoordeeld door de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN). De COTAN beoordeling is gebaseerd op de versie van de YSR van 1996. Vijf van de zeven criteria worden als ‘goed’ beoordeeld en twee criteria worden als ‘voldoende’ beoordeeld, te weten: begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit. In deze studie werd alleen gebruik gemaakt van de subschalen ‘agressief gedrag’ en ‘normovertredend/delinquent gedrag’. Samen vormen deze subschalen de breedbandschaal ‘externaliserende problematiek’. Cronbach’s alpha van deze schaal voor de jongeren die deelnemen aan een Pluscoach-traject was $\alpha = .79$.

Vragen over woonomgeving, vrienden en middelengebruik

Het onderdeel 'Vragen over waar je woont' werd door studenten van de Universiteit Leiden samengesteld en werd gebaseerd op het ecologisch model van Bronfenbrenner (1979) welke stelt dat de ontwikkeling van jongeren in de interactie met de omgeving bekeken moet worden. Atzaba-Poria, Pike en Deater-Deckard (2004) en Gerard en Buehler (2004) stelden dat gezinsarmoede, de ouder-kind relatie, het familiesysteem en de vriendengroep, met inbegrip van weinig steun, en het gebruik van middelen belangrijke risicofactoren zijn tijdens de adolescentie. De vragenlijst bestond uit drie schalen, te weten: gezin, vrienden en middelengebruik. Per item kon de jongere op een vijfpunts Likertschaal, aangeven in hoeverre dit item op hem of haar van toepassing was, oplopend van een (helemaal *niet* van toepassing) tot vijf (helemaal *wel* van toepassing).

De vragen over het gezin bestonden uit 12 items die de mate van financiële en emotionele steun, ouder-kind contact, gezinsarmoede en afronding van opleiding van de ouder meten. Een voorbeeldvraag van ouderlijke steun is: 'In tijden van nood kan ik bij mijn ouders/verzorgers terecht'. De vragen over de vrienden bestonden uit zes items die de mate van steun en risicofactoren (het in aanraking komen met stimulerende middelen, agressie en criminaliteit) van de vriendengroep meten. Een voorbeeldvraag van vriendensteun is: 'Ik kan altijd bij mijn vrienden terecht'. Hierbij was de betrouwbaarheid van de gebruikte schaal 'ouders' $\alpha = .71$, en die van de gebruikte items over 'peers' $\alpha = .60$. Vragen over middelengebruik bestonden uit 17 items welke zich toespitsen op alcohol- en drugsgebruik, waarbij ingegaan werd op de frequentie, de ernst, de invloed op het dagelijks functioneren en de mate van verslaving. Een voorbeeldvraag van drugsgebruik is: 'Mijn drugsgebruik geeft vaak moeilijkheden'. De betrouwbaarheid van de gebruikte schaal was $\alpha = .60$.

Interview

Zowel de jongeren als de bijbehorende Pluscoaches namen deel aan een semi-gestructureerd interview. De onderzoekers volgden allen een interviewtraining, om de manier van interviewen overeen te laten komen. Aan de hand van een vooropgestelde 'topic lijst' werd het interview afgenomen. De interviews zijn met een voice-recorder opgenomen, zodat deze verbatim uitgewerkt konden worden, en uiteindelijk konden

worden gecodeerd. Hiermee kon de betrouwbaarheid van de interviews worden gewaarborgd. De interviews waren kwalitatief van aard.

De duur van het interview met een jongere was anderhalf uur. Het interview richtte zich op de volgende onderwerpen: beleving van de problematiek door de jongere zelf, het contact met de Pluscoach (frequentie, duur en vorm), visie op en ervaringen met het Pluscoach-traject, support structuur thuis (ouders/verzorgers) en support structuur vrienden (soort activiteiten, frequentie van contact). Het interview met de Pluscoach nam ongeveer tien minuten in beslag, waarbij de verschillende onderwerpen per jongere werden besproken, aangezien de Pluscoaches over het algemeen meerdere jongeren begeleiden. De centrale onderwerpen in het interview met de coach waren: de keuze om Pluscoach te worden, de achtergrond van de coach (opleiding en werkervaring), het aantal jongeren dat de betreffende coach begeleidt, het contact met de jongere, de gemaakte afspraken, de visie van de Pluscoach op het toekomstbeeld van de jongere, de manier van ‘handelen’ met betrekking tot de verschillende jongeren en de beperkingen van het Pluscoach-traject.

Variabelen

Steunende factoren

De in dit onderzoek geanalyseerde steunende factoren waren clubs, ouders of verzorgers en peers. Voor de laatste twee steunende factoren werd gebruik gemaakt van de vragenlijst ‘woonomgeving, vrienden en middelengebruik’. Aan het begin van de vragenlijst werd gevraagd of de respondent wel of niet lid was van een club of vereniging. De verschillende steunende factoren werden omgezet in drie variabelen, die allen bestonden uit twee categorieën: *wel* (waarbij de betreffende steunende factor ontbreekt) en *niet*. In deze studie werd gesproken van het ontbreken van een steunende factor, wanneer deze factor niet aanwezig was of wanneer de respondent aangaf geen daadwerkelijke steun te ervaren van deze factor. De drie verschillende steunende factoren werden samengevoegd tot de variabele ‘ontbreken van één of meerdere steunende factoren’. Deze variabele bestond uit twee categorieën, waarbij het *niet* ontbreken van één of meerdere steunende factoren gescoord werd met 1 en waarbij het *wel* ontbreken van één of meerdere steunende factoren gescoord werd met 2.

Antisociaal gedrag

Antisociaal gedrag werd gemeten aan de hand van de antwoorden op de vragen over liegen, vechten en stelen. Hierbij werden het liegen, vechten en stelen omgezet in een variabele met twee categorieën: *wel* (waarbij het gedrag voorkomt) en *niet*. Deze drie vormen van antisociaal gedrag werden samengevoegd om te komen tot de variabele ‘antisociaal gedrag’. Deze variabele bestond uit twee categorieën, waarbij het *niet* voorkomen van antisociaal gedrag gescoord werd met 1 en waarbij het *wel* voorkomen van het gedrag gescoord werd met 2. Voor deze variabele werd de breedbandschaal ‘externaliserende problematiek’ van de YSR gebruikt.

Risicovol gedrag

Risicovol gedrag werd gemeten met behulp van de antwoorden op de vragen ‘woonomgeving, vrienden en middelengebruik’. De vragen richtten zich op alcohol- en drugsmisbruik, waarbij er sprake was van het ondervinden van problemen in het dagelijks leven door het middelengebruik. Deze twee vormen van misbruik werden samengevoegd om te komen tot de variabele ‘risicovol gedrag’. Deze variabele bestond uit twee categorieën, waarbij het *niet* voorkomen van risicovol gedrag gescoord werd met 1 en waarbij het *wel* voorkomen van het gedrag gescoord werd met 2.

Benedengemiddeld schools presteren

Schools presteren werd gemeten aan de hand van de antwoorden op de vragen over het presteren op de hoofdvakken, Nederlands en Wiskunde. Respondenten konden hierbij kiezen uit vier antwoordcategorieën, waarbij één onvoldoende is en vier hoger dan gemiddeld. Er werd een variabele met twee categorieën gevormd, waarbij *wel* staat voor het benedengemiddeld presteren op een van de vakken. Deze twee prestaties werden samengevoegd om te komen tot de variabele ‘benedengemiddeld schools presteren’. Deze variabele bestond uit twee categorieën, waarbij het *niet* voorkomen van het benedengemiddeld schools presteren gescoord werd met 1 en waarbij het *wel* voorkomen van het benedengemiddeld schools presteren gescoord werd met 2.

*Data-inspectie**Controle op missende waarden*

Er werd een Missing Value Analyse uitgevoerd om het aantal missende waarden te bestuderen. Alle missende waarden op de variabele ‘lid van een club’ werden geïmputeerd door middel van de vraag over de naam van de club waar de respondent lid van was. De verdeling van de oorspronkelijke data, voordat er omvorming plaats vond tot variabelen met twee categorieën, is weergegeven in Tabel 1.

Controle op normaliteit

Alleen de variabele ‘leeftijd’ was normaal verdeeld. De gestandaardiseerde Skewness en Kurtosis waren beiden lager dan twee (respectievelijk .99 en .83). De Kolmogorov-Smirnov test en de Shapiro-Wilk test gaven beiden een niet significant resultaat (respectievelijk .20 en .59) hetgeen betekent dat de verdeling niet afweek van een normaalverdeling. Doordat de overige variabelen allen categorisch van aard waren, konden deze verdelingen in geen geval normaal verdeeld zijn. Er is daarom gekozen voor non-parametrische toetsen, die een normaalverdeling niet als voorwaarde stellen.

Controle op uitbijters

Univariate uitbijters werden gedetecteerd door het maken en interpreteren van boxplots en Q-Q plots; er werd nagegaan hoever de extreme waarden zich bevonden ten opzichte van de gemiddelden. Bivariate uitbijters werden opgespoord met behulp van een matrix scatter plot. In dit onderzoek was, zoals eerder aangehaald, alleen de variabele ‘leeftijd’ continu. Er was één univariate uitbijter aanwezig op de variabele ‘leeftijd’, een respondent was 26 jaar, en viel daarmee binnen drie standaarddeviaties van de gemiddelde leeftijd. Deze univariate uitbijter werd niet als invloedrijk gezien en meegenomen in de analyses.

Tabel 1

Data-inspectie tabel

Variabele	Min - max	M	SD
Leeftijd	13-26	18.52	3.04
Club ontbrekend	1-2	.20	.41
Ouders ontbrekend	1-5	4.43	1.12
Peers ontbrekend	1-5	4.30	.97
Liegen	1-3	1.13	.46
Vechten	1-3	1.17	.39
Stelen	1-3	1.09	.29
Drugsmisbruik	1-5	1.30	.92
Alcoholmisbruik	1-5	1.09	.29
Prestatie NL	1-4	2.96	.88
Prestatie WI	1-4	2.89	.99

Noot. Min - Max = de minimaal te behalen score - de maximaal te behalen score;

Prestatie NL = prestatie op Nederlands; prestatie WI = prestatie op Wiskunde.

Data analyse

Samenhang tussen het ontbreken van steunende factoren enerzijds en antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren anderzijds

Om de verschillende samenhangen te analyseren, werd gebruik gemaakt van de Pearson chi-square. Om de sterkte van de verschillende verbanden te meten werd gebruik gemaakt van een correlatie toets. Cramer's V werd gebruikt omdat deze test in staat is metingen te doen bij variabelen met meer dan twee categorieën. De eerste voorwaarde voor de Chi-square test is dat elke respondent slechts toe mag behoren aan één conditie (of cel) binnen de kruistabel. Aan deze voorwaarde werd voldaan. De tweede voorwaarde is dat de verwachte frequentie in elke cel minimaal vijf respondenten is, anders verliest de test statistische kracht. Om aan deze voorwaarde tegemoet te komen werd gekozen om de oorspronkelijke categorische variabelen om te vormen tot nieuwe variabelen, welke allen bestonden uit twee categorieën, zoals reeds beschreven bij *Variabelen*.

Voorspellingen van het ontbreken van steunende factoren op antisociaal gedrag, risicovol gedrag en beneden gemiddeld schools presteren

Om na te gaan of het missen van een steunende factor enerzijds, antisociaal gedrag, risicovol gedrag en beneden gemiddeld schools presteren anderzijds voorspelt, werd gebruik gemaakt van een Lineaire Enkelvoudige Regressie Analyse. Aan de voorwaarden voor enkelvoudige regressie werd voldaan. Verder werden de interviews vergeleken met de vragenlijsten, waarbij opvallende discrepanties werden aangehaald.

Resultaten

Samenhang tussen het ontbreken van steunende factoren enerzijds en antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren anderzijds.

Antisociaal gedrag

Onderzocht werd of er een samenhang was tussen het ontbreken van één van de steunende factoren en het voorkomen van een vorm van antisociaal gedrag. Er werd geen significant verband gevonden tussen het ontbreken van de steunende factor ‘club’ en de variabelen ‘liegen’ $X^2(1) = 1.028, p > .05$, ‘vechten’ $X^2(1) = .030, p > .05$ of ‘stelen’ $X^2(1) = 1.029, p > .05$. Dit betekent dat het ontbreken van steun van een club niet samenhang met het voorkomen van antisociaal gedrag.

De analyse van de samenhang tussen het ontbreken van de steunende factor ‘ouders/verzorgers’ enerzijds en de variabelen ‘liegen’ $X^2(1) = .21, p > .05$ en ‘vechten’ $X^2(1) = .46, p > .05$ anderzijds, leverde niet-significante verbanden op. Dit betekent dat het ontbreken van steun van ouders/verzorgers niet samenhang met liegen of vechten. Er werd wel een significant verband gevonden voor het ontbreken van de steunende factor ‘ouders/verzorgers’ en de variabele ‘stelen’ $X^2(1) = .46, p < .01$. Dit betekent dat het ontbreken van steun van ouders/verzorgers positief samenhang met stelen. Het verband tussen het ontbreken van steun van ouders/verzorgers en stelen was redelijk sterk, *Cramer’s ν* = .45, $p < .05$.

Er werd geen significant verband gevonden tussen het ontbreken van de steunende factor ‘peers’ enerzijds en de variabelen ‘liegen’ $X^2(1) = .10, p > .05$ en ‘vechten’

$X^2(1) = .22, p > .05$ anderzijds. Dit betekent dat het ontbreken van steun van peers niet samenhang met liegen en vechten. Wel werd er een significant positief verband gevonden tussen het ontbreken van 'peers' en de variabele 'stelen' $X^2(1) = 10.97, p = .001$. Het verband tussen het ontbreken van steun van peers en stelen was sterk, $\eta^2 = .70, p = .001$. Wanneer de samenhang tussen het ontbreken van één of meerdere steunende factoren met antisociaal gedrag werd geanalyseerd, bleek dit verband niet significant, $X^2(1) = 1.46, p > .05$. Dit betekent dat het missen van één of meerdere steunende factoren niet samenhang met het vertonen van antisociaal gedrag in zijn totaliteit.

Kwalitatieve gegevens - liegen en vechten

Eén van de twee respondenten die in de vragenlijst aangaf te liegen, noemde hierover niets in het interview, dit was een respondent die niet lid was van een club. De andere respondent gaf in het interview aan verbaal agressief te zijn tegenover ouders, en zijn broertje en zusje regelmatig te pesten, maar vertelde in het interview niet over het liegen. Eén van de vier respondenten die weleens vocht, gaf het volgende aan: *'Mijn ouders worden soms boos als ik vecht met mijn zusje of als ik laat thuis kom. Dan zeggen ze dat ik niet mag vechten omdat zij mijn enige zusje is.'* Eén van de vier respondenten vertelde niets over vechten in het interview.

Kwalitatieve gegevens- stelen

Opvallend is dat geen enkele respondent aangaf thuis te stelen. De twee respondenten die weleens buitenshuis stalen vertelden hier niets over in het interview. Uit de interviews kwam wel van een andere respondent het volgende naar voren: *'Ik ben zelf een keer met een vriend aangehouden door de politie, voor fietsendiefstal. Toen wilden we graag ergens naar toe, maar we hadden geen fiets. Toen dachten we een fiets te gaan regelen en die aan het eind van de avond terug te zetten. Maar dat was dus niet gebeurd, die stonden gewoon in de achtertuin bij die vriend van mij. Daar waren zijn ouders achtergekomen. Die hadden ons toen aangegeven bij de politie, toen we waren teruggekomen. En een andere vriend van mij vanwege drugs, bij de politie.'* Deze respondent heeft dit niet aangegeven in de vragenlijst. Dit was dezelfde respondent die aangaf te liegen en vechten, en niet lid was van een club.

Risicovol gedrag

Onderzocht is de samenhang tussen het ontbreken van één van de steunende factoren en het vertonen van een vorm van risicovol gedrag. Er kon geen verband tussen de steunende factor 'club' en de variabele 'alcoholmisbruik' worden geanalyseerd, omdat geen enkele respondent dit probleem rapporteerde. Wel werd een significant verband gevonden tussen het ontbreken van de steunende factor 'club' en de variabele 'drugsmisbruik' $X^2(1) = 7.89, p < .01$ anderszijds. Het verband tussen het niet lid zijn van een club en drugsmisbruik was redelijk sterk, $\eta^2 = .59, p < .01$. Dit betekent dat het ontbreken van steun van een club positief samenhangt met drugsmisbruik. Er werd geen significant verband gevonden tussen de steunende factor 'ouders/verzorgers' en de variabele 'drugsmisbruik' $X^2(1) = .21, p > .05$.

Tussen de steunende factor 'peers' en de variabele 'drugsmisbruik', werd geen significant verband gevonden, $X^2(1) = .10, p > .05$. Dit betekent dat het ontbreken van steun van ouders/verzorgers of peers, niet samenhangt met alcohol- en drugsmisbruik. Het verband tussen de steunende factoren en risicovol gedrag in zijn totaliteit, was een significante samenhang, $X^2(1) = 6.21, p < .05$. Dit betekent dat het missen van één of meer steunende factoren positief samenhangt met het vertonen van een vorm van risicovol gedrag. Het verband tussen het ontbreken van één of meerdere steunende factoren en risicovol gedrag was redelijk sterk, $\eta^2 = .52, p < .05$.

Kwalitatieve gegevens – risicovol gedrag

Geen enkele respondent gaf aan problemen te ervaren door alcoholgebruik. Twee respondenten gaven aan problemen te ervaren door hun drugsgebruik. Deze respondenten vertelden het volgende: *'Op feesten doen we wel eens.. ja harddrugs. Dan lopen we naar buiten ofzo soms. Dan gaan we blowen met z'n allen.'* Deze respondent vertelde ongeveer een keer per drie maanden ecstasy te gebruiken. Op de vraag hoe vaak hij blowt antwoordde deze respondent: *'Ligt er aan. Zoals nu met het mooie weer, doe ik het wel iets vaker, maar ik haal het nooit zelf. Altijd gewoon van vrienden me.'* Dit was dezelfde respondent die aangaf te vechten, liegen en stelen, en niet lid was van een club.

De andere respondent gaf het volgende aan: *'Nu rook ik elke dag wel een paar jointjes eigenlijk. Niet dat ik er trots op ben maar.. Ehh..ja je komt gewoon in een*

bepaald extase terecht. Zegmaar, alsof je de hele dag gewerkt hebt en je komt thuis en je hebt bijvoorbeeld een biertje, je gaat op de bank liggen tv kijken..en je valt in slaap. In plaats van dat biertje heb ik een jointje.’ Deze respondent gaf verder aan dat het gebruiken van drugs er voor zorgt dat zij soms dingen vergeet of niet doet die wel zouden moeten. Dit was één van de respondenten die niet lid was van een club.

Benedengemiddeld schools presteren

Onderzocht werd de samenhang tussen één van de steunende factoren en het benedengemiddeld schools presteren. Er werd geen significant verband gevonden tussen de steunende factor ‘club’ enerzijds en het benedengemiddeld presteren op Nederlands $X^2(1) = .27, p > .05$ of Wiskunde $X^2(1) = .03, p > .05$ anderzijds. Dit betekent dat het ontbreken van steun van een club niet samenhang met benedengemiddeld presteren op Nederlands of Wiskunde. Tussen de steunende factor ‘ouders/verzorgers’ enerzijds en het benedengemiddeld presteren op Nederlands $X^2(1) = 2.64, p > .05$ of Wiskunde $X^2(1) = 1.62, p > .05$ anderzijds, werden geen significante verbanden aangetoond. Dit betekent dat het ontbreken van steun van ouders/verzorgers niet samenhang met benedengemiddeld schools presteren.

Er werd geen significant verband gevonden tussen de steunende factor ‘peers’ enerzijds en benedengemiddeld presteren op Nederlands $X^2(1) = .16, p > .05$ of Wiskunde $X^2(1) = .22, p > .05$ anderzijds. Dit betekent dat ontbreken van steun van peers niet samenhang met benedengemiddeld presteren op Nederlands of Wiskunde. Uit de analyses bleek dat geen van de steunende factoren op zichzelf significant samenhangen met benedengemiddeld schools presteren in zijn totaliteit. Tussen het ontbreken van één of meerdere steunende factoren in zijn totaliteit en een benedengemiddelde schoolsprestatie werd dan ook geen significante samenhang gevonden $X^2(1) = 2.41, p > .05$. Dit betekent dat het ontbreken van één of meerdere steunende factoren niet samenhang met het benedengemiddeld presteren op school.

Kwalitatieve gegevens – benedengemiddeld schools presteren

Drie respondenten gaven aan onder het gemiddelde te presteren op Nederlands. Eén van deze respondenten presteert eveneens onder het gemiddelde op Wiskunde.

Eén van de drie respondenten die aangaf benedengemiddeld te presteren op Nederlands, noemde hier niets over in het interview. Na coderen van de interviews bleek dat dit dezelfde respondent was die aangaf problemen te ervaren door drugsgebruik, weleens te liegen, vechten en stelen, en niet lid te zijn van een club. De laatste respondent uit deze groep gaf in eerste instantie aan alleen problemen te hebben met de Nederlandse taal, maar vertelde later het volgende: *‘Ik ben blijven zitten door mijn afwezigheid. Je moet 80 procent minimaal aanwezig zijn op school, en ik was volgens mij 23 procent aanwezig over het gehele jaar.’*

Eén respondent die benedengemiddeld op Wiskunde presteert gaf aan geen problemen met andere schoolvakken te hebben. Een andere respondent die benedengemiddeld presteert op Wiskunde vertelde daarover het volgende: *‘Nou, het gaat niet zo goed. Want eerst dacht ik er een beetje makkelijk over enzo. Toen heb ik niet meteen vanaf het begin goed mijn best gedaan. Toen ging het heel erg slecht. Toen liep ik heel erg achter met huiswerk en toen kwam ik bij de Pluscoach. Maar nu gaat het allemaal veel beter.’*

De derde respondent gaf daarnaast nog aan dat hij onder andere regelmatig absent is: *‘Ik heb heel veel problemen met het in stand houden van mijn school. Ik ben vaak afwezig en ik heb ook een aantal schulden die ik heb over gehouden aan mijn vorige maatschappelijk werk waar ik zat. En die moet ook opgelost worden.’* Twee van de vijf respondenten met benedengemiddelde schoolprestaties, ervoeren geen steun van hun ouders/verzorgers. Eén van deze respondenten was daarnaast niet lid van een club.

Voorspellingen van het ontbreken van steunende factoren op antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren

Voorspellingen van het ontbreken van één of meerdere van de steunende factoren op het antisociaal en risicovol gedrag, alsmede op het benedengemiddeld schools presteren, werden geanalyseerd met enkelvoudige lineaire regressie. De significante voorspellingen worden nader uiteengezet, voor de niet-significante voorspellende verbanden wordt er naar de Tabellen 2a t/m 2d verwezen.

Tabel 2a

Voorspellingen op het probleem(gedrag) vanuit het ontbreken van de steunende factor club volgens Lineaire Enkelvoudige Regressie Analyse (N=23)

Probleem(gedrag)	B	SEB	β	t (22)	Sign.
Liegt	-.23	.17	-0.34	-1.36	$p > .05$
Vecht	-.13	.23	-0.14	-.56	$p > .05$
Steelt	.16	.09	0.24	1.19	$p > .05$
Antisociaal	-.12	.24	-0.11	-.50	$p > .05$
Risicovol	-.56	.12	-0.82*	-4.60	$p < .05^1$
Benedengem.NL	.07	.20	0.08	.33	$p > .05$
Benedengem.WI	.02	.23	0.02	.07	$p > .05$

Noot. Antisociaal = antisociaal gedrag; Risicovol = risicovol gedrag; Benedengem.NL = benedengemiddelde prestatie op Nederlands; Benedengem. WI = benedengemiddelde prestatie op Wiskunde.

¹ $R^2 = .34$, $F(1, 22) = 10.96$, $p < .01$.

Tabel 2b

Voorspellingen op het probleem(gedrag) vanuit het ontbreken van de steunende factor ouders/verzorgers volgens Lineaire Enkelvoudige Regressie Analyse (N=23)

Probleem(gedrag)	B	SEB	β	t (22)	Sign.
Liegt	.19	.23	0.18	.80	$p > .05$
Vecht	.25	.31	0.18	.79	$p > .05$
Steelt	-.58	.11	-0.56*	-4.89	$p < .01^2$
Antisociaal	-.21	.35	-0.13	-.61	$p > .05$
Risicovol	.30	.16	0.03	1.81	$p > .05$
Benedengem. NL	.38	.27	0.32	1.42	$p > .05$
Benedengem.WI	.34	.31	0.26	1.12	$p > .05$

Noot. Antisociaal = antisociaal gedrag; Risicovol = risicovol gedrag; Benedengem.NL = benedengemiddelde prestatie op Nederlands; Benedengem. WI = benedengemiddelde prestatie op Wiskunde.

² $R^2 = .21$, $F(1, 22) = .09$, $p < .05$.

Tabel 2c

Voorspellingen op het probleem(gedrag) vanuit het ontbreken van de steunende factor peers volgens Lineaire Enkelvoudige Regressie Analyse (N=23)

Probleem(gedrag)	B	SEB	β	t (22)	Sign.
Liegt	.29	.33	0.21	.89	$p > .05$
Vecht	.31	.46	0.17	.68	$p > .05$
Steelt	-1.14	.17	-0.83*	-6.77	$p < .01^3$
Antisociaal	-.73	.47	-0.32	-1.56	$p > .05$
Risicovol	.57	.24	0.41	2.39	$p > .05$
Benedengem. NL	-.16	.39	-0.09	-.40	$p > .05$
Benedengem. WI	-.16	.45	-0.09	-.31	$p > .05$

Noot. Antisociaal = antisociaal gedrag; Risicovol = risicovol gedrag; Benedengem.NL = benedengemiddelde prestatie op Nederlands; Benedengem. WI = benedengemiddelde prestatie op Wiskunde.

³ $R^2 = .48$, $F(1, 22) = 19.17$, $p < .01$.

Tabel 2d

Voorspellingen op het probleem(gedrag) vanuit het ontbreken van steunende factoren volgens Lineaire Enkelvoudige Regressie Analyse (N=23)

Probleem(gedrag)	B	SEB	β	t (22)	Sign.
Antisociaal	.26	.22	0.25	1.20	$p > .05$
Risicovol	.33	.12	0.52*	2.79	$p < .05^4$
Benedengem.	.32	.21	0.32	1.57	$p > .05$

Noot. Antisociaal = antisociaal gedrag; Risicovol = risicovol gedrag; Benedengem.= benedengemiddeld schools presteren.

⁴ $R^2 = .27$, $F(1, 22) = 7.61$, $p < .05$.

Antisociaal gedrag

Stelen werd significant voorspeld door het ontbreken van de steunende factor

‘ouders/verzorgers’ $R^2 = .21$, $F(1, 22) = .09$, $p < .05$, de verklaarde variantie was 21%. De verklaarde variantie geeft het percentage weer van de gevallen waarbij het ontbreken van

steun van ouders als voorspeller gold voor het stelen van de respondent. Verder werd met het ontbreken de steunende factor 'peers' het stelen voorspeld, $R^2 = .48$, $F(1, 22) = 19.17$, $p < .01$, de verklaarde variantie hierbij was 48%. Dit betekent dat in 48% van de gevallen het ontbreken van steun van peers als voorspeller gold voor het stelen van de respondent.

Risicovol gedrag

Het ontbreken van de steunende factor 'club' voorspelde het risicovol gedrag, $R^2 = .34$, $F(1, 22) = 10.96$, $p < .01$, de verklaarde variantie was 34 %. Het ontbreken van steunende factoren in zijn totaliteit voorspelde het risicovol gedrag, $R^2 = .27$, $F(1, 22) = 7.61$, $p < .05$, hierbij was de verklaarde variantie 27%. Het risicovol gedrag werd door het ontbreken van steun van een club en door het ontbreken van steunende factoren in zijn totaliteit in respectievelijk 34% en 27% van de gevallen voorspeld.

Benedengemiddeld schools presteren

Het ontbreken van (één van de) steunende factoren voorspelde het beneden gemiddeld presteren op school niet.

Kwalitatieve gegevens - ontbrekende steunende factoren

Ontbreken van steun van een club

In de interviews werd door de vijf respondenten die niet lid waren van een club als redenen genoemd dat zij er geen tijd voor of geen behoefte aan hebben. Slechts één van deze respondenten vertoonde geen van de door ons onderzochte vormen van probleemgedrag, maar gaf in het interview aan gediagnosticeerd te zijn met een sociale angststoornis, en frequent te spijbelen.

Ontbreken van steun van ouders/verzorgers

Eén van deze twee respondenten vertelde vanaf haar 16e bij een tante te wonen, en daarvoor bij een andere tante en op zichzelf. Vanaf wanneer zij niet meer bij haar ouders woont werd niet duidelijk uit het interview of de vragenlijst. Bij deze respondent was er daarnaast sprake van schuldsanering en systeemproblematiek. De andere respondent

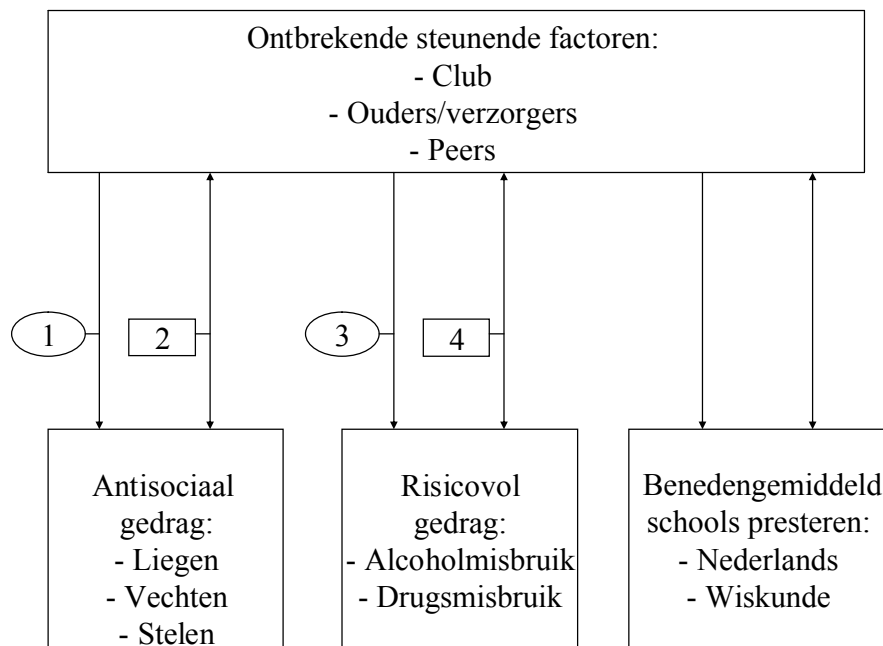
vertelde in het interview dat hij geen contact meer heeft met zijn vader. De reden hiervoor verwoordde hij als volgt: *‘Mijn vader is hertrouwd en die woont in het buitenland. Ik vind dat hij mijn moeder in de steek heeft gelaten en dat vind ik vies, dus dan hoef ik ook geen contact meer.’*

Ontbreken van steun van peers

Slechts één respondent gaf aan geen steun van peers te ervaren. *‘Nee, ik heb niet echt vrienden of vriendinnen, nou ja m’n zusjes en wat klasgenootjes van school, maar verder niet. Na school zit ik thuis, en dat is het eigenlijk.’* Dit meisje van 21 jaar vertelde verder grote schulden te hebben, waarvoor zij schuldhulpverlening krijgt. Verder vertelde ze vorig jaar een dochtertje verloren te zijn.

Kwalitatieve gegevens samengevat

Vijf respondenten waren niet lid van een club (21.7%), van hen liegt er één (50% van het aantal respondenten dat weleens liegt). Eén respondent vecht (25% van het aantal respondenten dat weleens vecht), dit was één van de respondenten die eveneens weleens liegt. Twee respondenten bleken te stelen, waarvan er één eveneens liegt en vecht. Twee van deze respondenten bleken problemen te ervaren door hun drugsgebruik. Eén van deze respondenten liegt, vecht en steelt weleens en presteert benedengemiddeld op Nederlands (33.3%). Eén respondent die niet lid was van een club presteerde benedengemiddeld op Wiskunde (25%). Twee respondenten (8.7%) ervoeren geen steun van hun ouders/verzorgers, één van hen presteerde benedengemiddeld op Wiskunde (25%). Eén respondent, een meisje van 21 jaar, ervoer geen steun van peers (4,3%). Deze respondent bleek weleens te stelen en was eveneens niet lid van een club. Deze jongere heeft dusdanige schulden, dat zij in de schuldhulpverlening is terecht gekomen. Vorig jaar is zij een kind verloren. Nu de data zowel kwantitatief als kwalitatief geanalyseerd is, volgt in Figuur 2 een weergave van de kwantitatief aangetoonde voorspellingen en verbanden.

Figuur 2. *Samenhang tussen ontbrekende steunende factoren, antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren.*

Noot. 1 = Ontbreken van ouders ($R^2 = .21$) en peers ($R^2 = .48$) voorspelde stelen; 2 = Samenhang voor het ontbreken van ouders ($V = .45$) en peers ($V = .70$) met stelen; 3 = Ontbreken van club voorspelde drugsmisbruik ($R^2 = .34$); 4 = Samenhang voor het ontbreken van club met drugsmisbruik ($V = .59$).

Kort toegespitst kwalitatief onderzoek

Redenen om een toegespitst kwalitatief onderzoek te verrichten naar één van de respondenten waren ten eerste dat er bij deze respondent discrepanties tussen de gegevens uit de vragenlijst en die uit het interview zichtbaar werden. Ten tweede scoorde deze respondent op alle onderzochte factoren. Deze respondent miste één van de drie steunende factoren, hiermee behoorde hij tot 20.8% van de onderzochte respondenten. Het niet lid zijn van een club of vereniging was bij hem aan de orde omdat hij er geen behoefte aan had. Verder loog, vocht én stal hij weleens, waarmee hij de enige was in de gehele groep respondenten. Deze respondent vertoonde tevens risicovol gedrag, hij gaf aan problemen te ondervinden door zijn drugsgebruik. In het interview liet hij naar voren komen dat zijn enige probleem het plannen van huiswerk was, waarbij de Pluscoach hem

hielp. Later in het interview vertelde hij ook over zijn thuissituatie, waarbij hij steun kreeg van een maatschappelijk werker: *'Het wordt niet verder verteld, behalve aan je mentor ofzo. Het wordt besproken met de mentor. En verder niet. Dat vind ik wel lekker. Meestal als ze thuis weten wat ik op school doe, als ik bijvoorbeeld met de maatschappelijk werkster heb gepraat, en thuis weten ze dat, zonder dat ik er wat van gezegd heb.. Dan worden ze meestal wel boos ofzo. Ja als ik praat over de thuissituatie. Ik denk dat ze gewoon niet willen dat iedereen weet hoe het bij ons thuis gaat. Omdat het dan niet echt goed gaat. Maar als iemand er mee zit, dan wil je er toch over praten. Als anderen het niet mogen weten, daarvoor praat ik met de maatschappelijk werkster. Die houdt het toch voor zichzelf.'*

De respondent gaf aan graag als vervolg opleiding 'Licht en Geluid' te willen doen, maar vertelde dat dit financieel vanuit de thuissituatie niet mogelijk is. Wanneer dit gegeven werd vergeleken met de vragenlijst, was daaruit niet af te leiden dat er in het gezin sprake was van financiële problemen. Wel bleek dat de respondent aangaf niet altijd voor steun bij zijn ouders terecht te kunnen, omdat zij zelf problemen hebben. De ouders van deze jongen zijn gescheiden, hij woont thuis met zijn tweelingbroer, moeder en stiefvader. Met zijn vader heeft hij af en toe contact, ongeveer drie keer per maand. De respondent gaf aan dit vaak genoeg te vinden, en niet altijd de behoefte te hebben bij zijn vader langs te gaan. Hij vertelde vooral problemen te hebben met zijn stiefvader, die zich met zaken bemoeit die tussen de jongere en zijn moeder zijn. Verder gaf de respondent in de vragenlijst aan dagelijks drugs te gebruiken, verschillende soorten tot zich te nemen en concentratieproblemen te hebben door het drugsmisbruik. In het interview met zijn coach kwam het volgende naar voren:

'Ik heb een jongere en die heeft een hele slechte thuissituatie. En daar kan hij bij zijn ouders eigenlijk niet zo veel kwijt. Die jongen heeft een vriend en als het thuis niet zo goed gaat dan kan hij daar naar toe of als hij zich niet kan concentreren of wat dan ook. En die ouders die vinden dat ook goed, en dan hij daar ook bijvoorbeeld als hij uit huis is gezet, dan kan hij daar heen. Dus die maakt daar wel gebruik van.'

De Pluscoach lijkt niet te weten van het antisociale gedrag en problematische drugsgebruik van haar jongere, althans zij noemde dit niet wanneer gevraagd werd naar het probleem(gedrag) van haar jongere. Zij spreekt hem één keer in de week 45 minuten,

en geeft aan dat de rest van het contact telefonisch of via internet verloopt. In totaal besteedt ze maximaal een tot anderhalf uur per week aan deze jongere. Zij heeft het idee dat het een stuk beter met de jongen gaat.

Discussie

Deze studie onderzocht zowel kwantitatief als kwalitatief de verbanden tussen het ontbreken van steunende factoren enerzijds en antisociaal gedrag, risicovol gedrag en benedengemiddeld schools presteren anderzijds. Daarnaast werd onderzocht of het ontbreken van één of meerdere steunende factoren het probleemgedrag of schools presteren kon voorspellen. Verwacht werd dat het ontbreken van steunende factoren positief met het antisociale en risicovolle gedrag en het benedengemiddeld schools presteren zou samenhangen, en dat het ontbreken van steunende factoren antisociaal en risicovol gedrag en het benedengemiddeld schools presteren zou voorspellen.

Er werd een positief voorspellend verband gevonden tussen het ontbreken van steun van ouders/verzorgers en het ontbreken van steun van peers enerzijds en stelen, een vorm van antisociaal gedrag, anderzijds. Deze resultaten zijn in tegenspraak met de conclusie van Baumeister et al. (1995) die stelden dat mensen zich juist prosociaal zouden opstellen bij het ontbreken van sociale steun, om zo sneller binnen een groep geaccepteerd te worden. Deze tegenstelling zou verklaard kunnen worden vanuit het feit dat het mogelijk is dat de respondenten misschien niet meer geaccepteerd wilden worden in een groep. Onze bevindingen worden ondersteund door de resultaten van Twenge et al. (2001) en Dreikurs et al. (2005), die stelden dat mensen in deze situatie antisociaal gedrag zouden vertonen. Brown et al. (1990) en Bukowski et al. (2000) stelden dat jongeren peers zien als een bron van identiteit. Het probleemgedrag zou verklaard kunnen worden vanuit de mogelijkheid dat de jongere stress ervaart door het ontbreken van deze bron van identiteit, en hierdoor probleemgedrag vertoont.

Er werd een verband gevonden tussen het ontbreken van één of meerdere steunende factoren en risicovol gedrag. Het ontbreken van steun van een club voorspelde risicovol gedrag. Daarnaast voorspelde het ontbreken van één of meerdere steunende factoren in zijn totaliteit risicovol gedrag. Deze gegevens zijn in lijn met de

belongingness-hypothese, die stelt dat het gebrek aan toebehoren samenhangt met negatieve effecten op het gedrag (Baumeister et al. 1995).

Het ontbreken van één of meerdere steunende factoren hing niet significant samen met en was geen voorspeller van benedengemiddeld presteren op school. Deze conclusie spreekt de resultaten van Baumeister et al. (2002) tegen, welke zijn dat het vooruitzicht op een gebrek aan steunende factoren leidt tot lagere scores op intelligentietests en complexe analytische vragen. Een verklaring voor deze tegenspraak kan zijn dat het vooruitzicht van het ontbreken van steunende factoren, stressvoller is dan het daadwerkelijk aan de orde zijn van dit gebrek, omdat men hier in het laatste geval al langere tijd aan gewend kan zijn. Hierdoor is het mogelijk dat er geen samenhang meer meetbaar is met het schools presteren. Daarnaast is het mogelijk dat de lagere scores op de tests en complexe analytische vragen door Baumeister et al. gemeten, niet per se te vergelijken zijn met schools presteren in het algemeen.

De verwachting was dat er probleemgedrag op één of meerdere terreinen zichtbaar of meetbaar zou zijn, bij het ontbreken van één of meerdere steunende factoren. Gebaseerd op zowel de kwantitatieve analyses als op het kwalitatieve deel van de resultaten werd geconcludeerd, in overeenstemming met de belongingness-hypothese, dat het ontbreken van één of meerdere steunende factoren samenhangt met probleemgedrag en risicovol gedrag.

Implicaties

Stelen bleek in verband te staan met het ontbreken van steun van ouders/verzorgers en peers. Het ontbreken van goed contact met ouders of peers voorspelde deels deze vorm van antisociaal gedrag. Daarnaast bestond er een verband tussen ontbreken van steun van een club en drugsmisbruik. Het drugsmisbruik werd deels voorspeld vanuit het niet lid zijn van een club. Samengevat hing het ontbreken van een of meerdere steunende factoren samen met vormen van antisociaal gedrag en risicovol gedrag. In een Pluscoach-traject lijkt het daarom van belang te focussen op de sociale steun die een jongere tot zijn of haar beschikking heeft, het contact met de steunende factoren te stimuleren en waar mogelijk uit te breiden.

Tekortkomingen

Deze studie kende zijn beperkingen op het gebied van de normaliteit en homoscedasticiteit. Dit is te wijten aan de kleine steekproef, en de voornamelijk categorische variabelen. Een oplossing hiervoor is meer data te verzamelen, hetgeen een aanbeveling is voor toekomstig onderzoek. Daarnaast is het aannemelijk dat, wanneer het onderzoek in een andere setting plaats zou vinden, er meer van het probleemgedrag gemeten kan worden. De kans is groot dat jongeren niet alles durfden te vertellen binnen de muren van hun school. Eveneens werden er respondenten afgemeld voor het onderzoek door de Pluscoaches. De meest voorkomende reden van de coaches om de jongeren af te melden was dat er al veel druk op de jongere lag en dat de jongere het daardoor psychisch niet aan zou kunnen. Het is mogelijk dat er hierdoor minder jongeren aan het onderzoek deelnamen met meervoudige problematiek. Daarnaast waren verschillende jongeren in een ander hulpverleningstraject gestart waardoor ze de Pluscoaching afgezegd hadden en dus niet meer aan het onderzoek mee konden doen. Voor toekomstig onderzoek naar deze doelgroep is het van belang dat er rechtstreeks contact met de respondent kan worden gemaakt, zodat de jongere zelf kan bepalen of hij of zij in staat is deel te nemen aan een onderzoek.

Sterke kanten huidig onderzoek

Door het afnemen van zowel vragenlijsten als interviews was er per respondent veel informatie beschikbaar. Verder waren de meetinstrumenten betrouwbaar, mede doordat de onderzoekers allen een interviewtraining volgden, en de interviews met een voice-recorder opgenomen en verbatim uitgewerkt zijn. Daarnaast was er vergelijking tussen de vragenlijstgegevens en de interviewgegevens mogelijk, waardoor discrepanties opgemerkt konden worden. Het feit dat zowel de jongere als de bijbehorende coach in het onderzoek zijn betrokken, maakt dat de problematiek van de respondenten vanuit twee gezichtspunten werd belicht.

Niet eerder is de samenhang en voorspelling van het ontbreken van steunende factoren op antisociaal gedrag, risicovol gedrag en schools presteren wetenschappelijk onderzocht bij jongeren die deelnamen aan een coachingstraject. De resultaten uit deze studie kunnen fungeren als een inspiratiebron voor toekomstig onderzoek met een groter

aantal respondenten. Het kleine aantal respondenten in deze studie heeft ertoe geleid dat de resultaten besproken konden worden per geval, waarin de data zowel kwantitatief- als kwalitatief uitgewerkt kon worden.

Referenties

- Adler, A. (1930). *The education of children*. London: Allen and Unwin.
- Altermatt, E. R., & Pomerantz, E. M. (2005). The implications of having high-achieving versus low-achieving friends: A longitudinal analysis. *Social Development, 14*, 61-81.
- Atzaba-Poria, N., Pike, A., & Deater-Deakard, K., (2004) Do risk factors for problem behavior act in accumulative manner? An examination of ethnic minority and majority children through an ecological perspective. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45* (4), 707-718.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*, 497-529.
- Baumeister, R. F., Twenge, J. M., & Nuss, C. K. (2002). Effects of social exclusion on cognitive processes: Anticipated aloneness reduces intelligent thought. *Journal of Personality and Social Psychology, 83*, 817-827.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
- Brown, B. B. (1990). Peer groups and peer cultures. In S. S. Feldman & G. R. Elliott (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent*, 171-196, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bukowski, W. M., Sippola, L. K., & Newcomb, A. F. (2000). Variations in patterns of attraction of same- and other-sex peers during early adolescence. *Developmental Psychology, 36*, 147-154.
- Childs, K. K., Sullivan, C. J. & Gullledge, L. M. (2011). Delinquent behavior across adolescence: Investigating the shifting salience of key criminological predictors. *Deviant Behavior, 32*(1), 64 -100.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology, 49*, 182-185.
- Dreikurs, R., Cassel, P., & Ferguson, E. D. (2004). *Discipline without tears: How to reduce conflict and establish cooperation in the classroom*. Toronto: Wiley.

- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publications Ltd.
- Gerard, J.M., Buehler, C., (2004). Cumulative environmental risk and youth maladjustment: The role of youth attributes. *Child Development*, 75 (6), 1832-1849.
- Knuistingh Neven, I. (2008). *Vershil in de rapportage van psychosociale problemen door ouders en 10, 11 en 12-jarigen kinderen, met en zonder dyslexie*. Masterthesis Orthopedagogiek, Universiteit Utrecht.
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Parker, J. G. (2006). Peer interactions, relationships, and groups. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology, Social, emotional, and personality development* (pp 571-645). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Ryan, A. M. (2001). The peer group as a context for the development of young adolescent motivation and achievement. *Child Development*, 72, 1135-1150.
- Twenge, J. M., Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Stucke, T S. (2001). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1058-1069.
- Verhulst, F. C., Ende, J. van der, & Koot, H .M. (1997). *Handleiding voor de Youth Self Report (YSR)*. Rotterdam: Afdeling kinder- en jeugdpsychiatrie, Sophia kindziekenhuis/Academisch ziekenhuis Rotterdam/ Erasmus Universiteit Rotterdam.